

nr.4

27 octombrie 2011

PARAGRAFF

Ziarul Astra Film Festival Sibiu

„Trebuie să facem diferența între diferențele culturale și diferențele umane”

Convorbire cu David MacDougall,
membru al juriului

Judecând după filmele din competiție pe care le-ați văzut, care vi se pare genul de documentar predominant din selecția de anul acesta?

Sunt, de fapt, două genuri. Acesta este un fapt recurent: tindem să primim, pe de o parte, filme care aparțin mai degrabă genului jurnalistic de televiziune (reportaje) și, pe de altă parte, documentare de cinema. Aceste două tipuri de film sunt foarte diferite. Se pare că, în fiecare an, ambele apar în festivaluri.

Credeți că selecția de anul acesta este relevantă pentru tendințele recente din lumea internațională a documentarului?

Da, cred că ea reflectă ceea ce se face în prezent. Nu știu dacă se poate spune că este reprezentativă, dar este ceea ce ajunge în festivaluri – un rezultat determinat nu numai de ceea ce fac oamenii, ci și de organizatorii festivalului și ceea ce aleg ei să arate, pentru că alegerea lor influențează rezultatul final.

Care credeți că este poziția pe care se plasează acest festival în Europa și în restul lumii?

În mod evident, este un eveniment foarte important pentru Europa centrală și de Sud-est. A crescut de la an la an, căpătând proporții. Poate că a ajuns într-un punct în care nu mai este nevoie să crească. Dar, chiar și în urmă cu

continuare în pagina 18....

Astra Film Festival a debutat în ritm de fanfară

Înainte de multășteptata proiecție a filmului *După revoluție* de marți seara, publicul adunat în incinta și în fața Casei de Cultură a Sindicatelor din Sibiu, pentru a sărbători deschiderea oficială **Astra Film Festival 2011**, a fost primit cu surle și trâmbițe... la propriu! Pe parcursul serii, Fanfara Transilvania a cântat și a încântat audiența, în mai multe reprize, cu antrenantele și inconfundabilele sale ritmuri balcanice. Frigul ce începuse să pună stăpânire pe oraș s-a retras parcă în fața glasurilor trompetelor ce inundau străzile. Membrii fanfarei și-au făcut drum până în Sala John Marshall, urmați de spectatorii vrăjiți de muzica lor. Lumina roșie, difuză, a transformat cinematograful într-o adevărată sală de concert, în timp ce neobosiții instrumentiști și-au etalat măiestria până la discursurile inaugurale. Grație muzicii de după proiecție, spectatorii au uitat nu doar de frigul de afară, ci și de nu prea plăcutele amintiri din urmă cu două decenii (readuse la viață de filmul lui Laurențiu Calciu), lăsându-se cuprinși de bună dispoziție.

Adrian Șerban

câțiva ani, când am venit aici prima dată, era un festival ambițios. Cred că a devenit important în mod special pentru realizatorii de filme din această parte a Europei.

Ați realizat filme în părți diferite ale lumii – Australia, Africa, India. Care credeți că este locul și relevanța documentarului etnografic în lumea de astăzi?

Acest tip de documentar este relevant pentru o anumită categorie de public. Mai mult, cred că dacă este bine realizat, deține potențial și pentru alte tipuri diferite de audiențe, care pot descoperi ceva de valoare în ele. Spre exemplu, am făcut recent filme în India, care tratează problema instituțiilor pentru copii și există mai multe tipuri de public pentru acest gen de film. Un segment ar fi, bineînțeles, interesat de documentarul de cinema, un altul de antropologia instituțiilor, de educație sau de copii – și există un domeniu al antropologiei copilului care s-a dezvoltat în ultimii zece ani, apoi există oamenii interesați chiar de India, de colonialism sau de faptul că aceasta este o țară postcolonială. Fiecare dintre aceste segmente de public va descoperi lucruri diferite în film.

Ce fel de feedback primiți din partea personajelor pe care le filmați? Vă întoarceți să le arătați filmele dumneavoastră?

Da, încerc să păstrez legătura cu oamenii pe care i-am filmat. Câteodată nu e posibil și, pe măsură ce trece timpul, devine din ce în ce mai greu. De exemplu, bătrânii pe care i-am filmat în Africa nu mai există astăzi. Depinde și de călătoriile pe care trebuie să le fac. Am făcut, de pildă, un film în Sardinia și, pentru că iau parte de fiecare dată la Festivalul Nuoro, care se desfășoară acolo odată la doi ani, am întotdeauna șansa să văd familia pe care am filmat-o acolo. Cât despre filmele recente în care am filmat copii, aceștia au crescut între timp. Unii păstrează legătura cu mine, iar eu le urmăresc într-un fel cariera. Alteori, câteodată complet neașteptat, primesc un e-mail de la unii dintre ei pe care nu i-am văzut sau cu care nu am vorbit de când am făcut filmele respective. Așa că am găsit cumva șansa să reiau legătura cu ei și să văd ce fac acum. Și cred că, și pentru ei, filmele se schimbă odată cu trecerea anilor, le văd într-un mod diferit, poate că își reaprind interesul pentru ele și, dintr-o dată, simt nevoia să comunice cu mine. Deci, da,

am o relație continuă cu acești oameni.

Pentru că ei provin din culturi atât de diferite de cea în care trăiți dumneavoastră și din părți diferite ale lumii, cum găsiți cea mai bună cale de a comunica cu ei, de a le câștiga încrederea?

Cred că e foarte important să îți iei timp să îi cunoști înainte de a filma. De asemenea, trebuie să le explici foarte clar ce vrei să faci, astfel încât ei să aibă încredere în tine. Iar asta nu trebuie avut în vedere doar la început, ci pe parcursul întregului proces. Cât despre diferențele culturale, câteodată ele nu sunt atât de mari cum ai putea crede, de cele mai multe ori personalitatea contează mai mult decât diferențele culturale. De multe ori, vecinul de

lângă mine poate fi mai diferit de mine decât ai crede că e posibil și, în același timp, o persoană dintr-o cultură diferită poate descoperi imediat ceva în comun cu mine. Astfel că trebuie să facem diferența între diferențele culturale și diferențele umane. Recent, la filmările pe care le-am realizat în India, o parte din ele a fost cu oameni care vorbesc engleza – este a doua lor limbă și o vorbesc fluent pentru că o folosesc tot timpul –, iar o parte cu oameni care nu vorbesc engleza și atunci există o barieră, pentru că lucrurile depind de abilitățile mele lingvistice – sau pot lucra cu un asistent care aparține acelei culturi –; nu e calea ideală, dar este totuși una realizabilă.

Iar comunicarea poate însemna mult mai mult decât comunicare verbală...

Da, exact. Și apoi, în unele cazuri, să ai o oarecare distanță culturală poate fi un fel de avantaj, pentru că, dacă provii, să spunem, din satul în care vrei să faci un film, ai o mulțime de obligații și conexiuni cu oamenii pe care îi cunoști. Poate fi mult mai greu să faci un film în propria ta familie sau în cercul tău de prieteni și cunoștințe. Așa că puțină distanță poate ajuta să construiești încredere. Oamenii se gândesc: omul acesta vine din altă parte – ne place de el, avem încredere în el, dar nu e ca și cum o să trăim împreună pentru tot restul vieții. De asemenea, ca outsider, vezi lucrurile diferit comparativ cu un insider, ai o altă perspectivă asupra lucrurilor, și asta din nou poate fi un avantaj. Aduci o nouă vedere asupra lucrurilor.

Ambele perspective sunt valoroase. Există, în mod evident, aspecte legate de propria ta cultură pe care le cunoști mai bine decât oricine altcineva, dar, pe de altă parte, poți fi orb la unele lucruri doar pentru că îți sunt atât

de familiare. Atunci, e nevoie de un outsider care să le poată privi totul cu onestitate.

Ați predat antropologie vizuală și documentar etnografic în America și Australia, printre altele...

Predau, dar nu în programa obișnuită a facultăților, sunt parte dintr-o echipă de cercetare. Nu ținem prelegeri și cursuri săptămânale dar, de multe ori, susțin workshop-uri intense și seminarii și supervizez studenți postuniversitari. Anul trecut, am predat la Harvard șase luni, dar asta a fost ceva diferit, acolo am ținut seminarii regulate.

Care credeți că sunt principalele arii de interes și genuri de documentar preferate de realizatorii tineri de astăzi?

Nu e ceva universal valabil. Unii dintre ei sunt interesați de filmele noastre datorită felului în care sunt realizate și pentru că vor să urmărească acest tip de abordare, ce presupune să lucreze singuri sau pe perioade îndelungate de timp cu oamenii pe care îi filmează, urmărind să realizeze documentare foarte intime. Alți tineri sunt, bineînțeles, atrași de strălucirea televiziunii, astfel că intenția lor este să se îndrepte în această direcție. Și apoi, sunt unii care au un interes academic foarte puternic, care vor să devină oameni de știință sau cercetători; pentru ei, să învețe film e ca și cum ar învăța o limbă străină. O pot aplica propriei lor discipline (să spunem că ar fi istorici, sociologi sau antropologi), așa că vin la noi să învețe cum să folosească camera, în ideea că aceasta reprezintă un alt fel de a privi subiectul lor care ar putea să le reveleze lucruri noi despre el. Astfel că pot învăța acest limbaj diferit și apoi îl pot aplica propriului lor domeniu de activitate. Un alt exemplu: un student la antropologie planifică să facă muncă de teren timp de un an într-o anumită comunitate. El ar putea veni la un workshop de zece zile, pe care îl ținem noi, pentru a descoperi cum să folosească aparatul de filmat într-un mod eficient, ce avantaje poate aduce acesta, nu numai din punct de vedere tehnic, ci și conceptual – cum să gândești lucrurile din perspectiva unei camere de filmat și cum să faci mai mult decât să iei notițe. Și asta e întotdeauna fascinant să înveți.

Eliza Zdru

Școala Summerhill

(Imagine a School... Summerhill, SUA, 2008)

Regia: William Tyler Smith

Vesticii au nevoie de foarte puțin pentru a începe un protest, o grevă sau chiar o revoluție. Iar acest lucru este de admirat, în special atunci când gestul lor este o formă prin care indivizii își afirmă libertatea și particularitățile. Acesta este și cazul unor elevi englezi, care protestează împotriva unei legi guvernamentale prin care se interzice specificitatea școlii lor.

La Summerhill nu se predau lecții de geografie sau matematică. În majoritatea

timpului, elevii se joacă sau își acordă timpul de a visa, în timp ce pe profesori îi percep drept egali lor. Au foarte multă imaginație, par extrem de activi și știu să ia decizii în ceea ce privește propria lor viață.

La final, absolvenții Summerhill sunt extrem de vii și de inteligenți. Iar oamenii ca ei încearcă să se opună unor rigori limitative și neînsușite, cum sunt legile.

Scoala Summerhill, documentar inclus în cadrul festivalului paralel **Astra Film Junior** este o ocazie de a observa efectele pe care le are școala alternativă asupra celor care au înțeles că studiul nu ar trebui să urmeze vreun plan strategic de învățare, ci doar afinitățile naturale ale copiilor.

Azi, orele 13:00,
Sala John Marshall
Violeta Neamțu

Vă doare capul?

(România, 2010)

Regia: Edit Berezki, Cornel Mihalache

Iată o producție cel puțin „specială” în contextul unui festival de film. *Vă doare capul?* este un documentar investigațional bilingv, realizat pentru televiziune și împărțit în trei episoade. Filmul explorează conflictul etnic dintre românii și maghiarii din Târgu Mureș, desfășurat în martie 1990. Titlul ales este unul tragicomic, referindu-se la întrebarea pe care un reporter din acea vreme i-o adresează lui Mihăilă Cofariu, aflat în semiconștiență pe un pat dintr-un spital bucureștean. Primul episod le este dedicat aproape exclusiv „practicienilor” – oamenii de rând, din ambele tabere, care au luat parte la violențe. Unii înțeleg ideea de a fi doar pioni manipulați pe o tablă unde albul și negrul se confundă, alții încă păstrează resentimente față de tabăra adversă. În orice caz, ei reprezintă „nivelul 0”, căci realizatorii au decis structurarea documentarului într-o metaforă vizuală a ascensiunii în interiorul unei clădiri întunecate.

Al doilea episod le este dedicat „interpreților” – oamenii de cultură, dar în special anagajații Teatrului Național Târgu Mureș. Identificați cu „nivelul 1”, actorii și regizorii condamnă acest conflict, pe care ei îl consideră o manipulare, un pretext

violent creat de noua putere, dornică de control. Se discută despre importanța și beneficiile aduse de multiculturalism și de felul în care acest conflict a pătat pentru totdeauna imaginea și cultura orașului Târgu Mureș, dar nu numai.

Al treilea episod urcă mai multe etaje. „Nivelul 2” este reprezentat de armată, servicii secrete și politicieni. Figuri de vârf ale CFSN-ului, PUNR-ului, generali ai Armatei și ai Securității răspund la întrebări. Vina este aruncată dintr-o parte în alta, răspunsurile date creează mai multă confuzie decât relevă adevăruri, iar durerea de cap din titlu poate deveni una reală pentru spectator. „Nivelul 3” este reprezentat de „campionul singuratic”, Kincses Elod, țapul ispășitor al multor facțiuni implicate. La „nivelul 4” (marcat de o terasă ce oferă vizibilitate asupra orașului) se află „teoreticienii”. Însă e greu de ajuns la niște concluzii, în condițiile în care, după 20 de ani, acest conflict este doar pe jumătate recunoscut oficial. Documentarul reflectă tensiunile etnice existente și astăzi, chiar dacă se presupune că am evoluat din anarhia acelor vremuri, iar acest tip de violență nu mai poate fi folosit în slujba intereselor politice. Totuși, o amplă cunoaștere a fenomenului este necesară, dar acest drept este refuzat, încercându-se mai degrabă o îngropare a trecutului. De aceea, realizatori au o poziție cinică, pe care și-o exprimă în comentariile lor de la începutul și sfârșitul episoadelor.

Azi, orele 19:30, Sala Mircea Săucan

Adrian Șerban

Țiganii și securiștii

(două filme de Mirel Bran și Jonas Mercier)

Într-o Europă în care sunt preaslăvite Drepturile Omului, toleranța are, totuși, limitele ei. Asta ne-au spus francezii când ni i-au trimis pe rromi înapoi acasă. Doar că, se pare, Sarkozy nu auzise de proverbiale șmecherie a rromilor și i-a subevaluat, grăbit, probabil, să readucă liniștea și bunăstarea în Franța. Mare greșală, domnule președinte!, pare a spune familia Duduveică, a cărei poveste o veți afla în *Călătorie dus-întors* (România, 2010).

Filmul înepe în România, în casa familiei rrome, care încearcă din răspuțeri să arate cât de săraci sunt și cât de urât este în țara noastră. Se vorbește despre statul discriminator, despre alocația de cinci euro, despre cerșit și foarte rar despre muncă. Prin comparație, Franța este un vis nemaipomenit, unde toții membrii familiei au fost tratați corect, iar, atunci când au mers la cerșit, au primit de fiecare dată. De altfel, unul dintre principalele atuuri ale documentarului este umorul involuntar, care apare din când în când în film. De exemplu, după călătoria de întoarcere pe teritoriul francez (care a durat aproximativ trei zile), românii rromi sunt obligați să stea în corturi goale, despre care se presupune că vor fi casa lor de acum înainte. Și par fericiți așa, mai fericiți decât în România, oricum.

Cel mai mult mi-a plăcut de domnul francez care i-a ajutat până la urmă pe Duduveici să se stabilească într-un oraș de pe coasta Mediteranei și să își înscrie copiii la școală. Culmea ironiei: în timp ce el ține discursuri despre sensul vieții, Romeo, fiul cel mare al familiei, își privește mușchii în geamurile unei mașini (aceasta fiind, de altfel, una dintre principalele sale ocupații).

Filmul lui Mirel Bran și Jonas Mercier arată încă o dată că Europa nu este pentru toți și că statele vestice ar prefera ca cetățenii rromi să rămână în țările lor de origine, indiferent dacă aceștia consideră sau nu că asta este cel mai bine pentru ei.

Aceeași regizori au realizat și *Vânătorul de securiști* (România, 2009), în care este portretizat omul care dezgroapă victimele fostei Securități comuniste. Îl urmărim pe Marius Oprea și echipa sa de arhologi, prin toată țara, în căutarea mormintelor unor oameni care au fost uciși, fără a fi judecați, de către oamenii vechiului regim.

Vânătorii de securiști: azi, orele 11:00, Sala Mircea Săucan
Călătorie dus-întors: azi, orele 19:00, Sala John Marshall

Violeta Neamțu

ParagraFF – ziarul Astra Film Festival Sibiu

Redactor-șef: Mihai FULGER; Redactori: Violeta NEAMȚU, Adrian ȘERBAN, Eliza ZDRU;
Tehnoredactor: Ioana MOLDOVEAN; Fotograf: Sebastian MARCOVICI

Festivalul în imagini

Prefectul Horațiu Răcuciu a mărturisit că a ales câteva dintre cele 100 de filme din program la care ar vrea să ajungă.

În deschiderea Festivalului, Martin Bottesch, președintele Consiliului Județean Sibiu, a recunoscut **AFF** ca fiind un „festival cu rezonanță internațională”, un eveniment ce se reînnoiește de la an la an, căpătând de fiecare dată o mai mare amploare.

Valeriu Ion Olaru, directorul general CNM Astra, consideră **AFF** o „emblemă a Sibiului”, care contribuie la dezvoltarea orașului.

Laurențiu Calciu a mulțumit publicului pentru primirea „fierbinte” de care s-a bucurat filmul său.

De la stânga la dreapta: antropologul Vintilă Mihăilescu (membru al juriului), regizorul Laurențiu Calciu și producătorul Rupert Wolfe Murray, la discuția ce a succedat proiecției filmului de deschidere, *După revoluție*.

Regizorul Róbert Lakatos a anunțat că-și va relua personajele din *Hai noroc!* într-un alt film, în care Lali pleacă în India ca să-i găsească o nevastă fiului său.

Regizoarea basarabeană Leontina Vatmanu a ținut să facă un film despre sârma ghimpată de pe Prut pentru că a fost dezamăgită să afle că românii nu știau nimic despre ea.

În cadrul primului masterclass de la **AFF 2011**, tehnica cinema-ului direct adoptată de Wang Bing în *West of Tracks* a adus în discuție incidental și delimitarea dintre filmul de ficțiune și cel documentar, Cristi Puiu punctând faptul că nu se poate vorbi cu adevărat despre o astfel de delimitare, ci „doar despre cinema”.

Regizorul canadian Matthew Lancit (*Anotimpul funerariilor*) s-a confesat că este o persoană glumeață prin definiție, iar umorul camerunez l-a inspirat